

Research Paper

The method of geographical interpretation of places in understanding the verses of the Holy Quran (Ground Theory)

. Seyedeh Somayeh Khatami^{a*}, Mohammad Ali Ahmadian^b, Seyed Javad Khatami,^c

a..Dr. Seyedeh Somayeh Khatami, Faculty Member, Department of Education, Hakim Sabzevari University, Assistant Professor (Responsible Author) .

b.Dr. Mohammad Ali Ahmadian, Human Geography, PhD, Associate Professor, Faculty Member, Ferdowsi University of Mashhad - Azad University, Mashhad, Iran

c.Dr. Seyed Javad Khatami, Faculty Member, Department of Jurisprudence and Law, Hakim Sabzevari University, Assistant Professor

ARTICLE INFO

Keywords:
Geographical
Interpretation
Holy Quran,
Contextual Method.

Received:
xx March 2022

Received in revised form:
xx June 2022

Accepted:
xx August 2022
pp.x-xx

ABSTRACT

Background: In the Holy Quran, it is used in 223 verses directly or indirectly in about one hundred places.

Objective: interpretation of the places of the Holy Quran and compiling its foundations in order to expand the understanding of the Quranic verses.

Methodology: The main method of the research is based on the theory of the context, which has been used to reach it by the method of data-oriented theorizing. In this method, the necessary data has been provided by reviewing the verses of the Quran and coding the relevant verses. This coding is based on the sources of the science of geography and by discovering sub-categories compared to the main category, the general interpretation model has been formed.

Research findings: The geographical interpretation of places in the Quran means the explanation of the meanings of the verses in the Holy Quran, and based on the valid rules of interpretation, the findings include five core categories and one core category. This new method has certain basics that can be done in a sequential, thematic, interdisciplinary, or comparative interpretation method.

Research results: The places mentioned in the Quran have characteristics very close to the extracted geography categories. In this way, the geographical interpretation of places can be placed as one of the trends of scientific interpretation among other valid methods of interpretation, and by employing geographical sciences, it is used to understand the verses of the Quran better and to direct the science of geography in transcendental goals and scientific theorizing.

Citation: Hosseini, A. (2022). The multi-dimensional comparative evaluation of the components of the quality of life of local residents: The case study of cities of Fars and Kohgiluyeh and Boyer-Ahmad Provinces. *Journal of Urban Tourism*, 10 (1), 1-27.

 <http://doi.org/>

the CC BY license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Extended Abstract

Introduction

One issue that is more important today than in the past is to pay attention to trends in the Quran that should be established according to modern science. Geographical interpretation, as one of the trends of scientific interpretation, deals with scientific interpretation through the employment of modern geographical sciences and through reassuring scientific materials that agree with the appearance of the verses of the Quran. Moreover, any interpretation is avoided, and the meaning of the Quran is only spoken about possibly. In the Holy Quran, it is used in 223 verses directly or indirectly in about one hundred places. Examining these places can show the connection of the Quran with the knowledge of geography and the formation of a new method of interpretation in understanding the verses of the Quran. This article was written with the hypothesis that the deep connection between the Quran and geography, with its high richness, is ready to create a specialized field of interpretation in this field. Its purpose is to introduce the trend of geographical interpretation of the places of the Holy Quran and compile its foundations to expand Understanding of Quranic verses.

Methodology

The main method of the research is based on the theory of the field; in order to reach it, the method of data-oriented theorizing has been used. In this method, the necessary data has been provided by reviewing the verses of the Quran and coding the relevant verses. This coding is based on the sources of geography and by discovering sub-categories compared to the main category, the general interpretation model has been formed. In order to collect data, by reviewing the verses related to the topic, the relevant verses (223 verses) have received the necessary code or codes, but due to the limitation of the volume of the article, only a sample of the verses and codes given to them, in a very brief manner. Scholars and geography experts refer to the appearance and authentic interpretations of Quranic verses. The collected data is sometimes

directly related to the topic and sometimes indirectly, and it does not mean that all the data are only specific to geographical places and are not used in other topics, but all the things collected that are directly or indirectly related to geographical interpretation. Since finding data from the Quran depends on understanding the index and general principles related to the Quran's geographical interpretation, these items must be collected first. Then, the proximity and affinity of geographical interpretation with them should be examined.

Results and discussion

The geographical interpretation of the places of the Holy Quran, because the place mentioned in the verses helps to identify the exact location of the regions and also to discover the importance of the said region in the Quran among other regions in the world and the geographical elements of the mentioned regions, have an effect on removing the ambiguity of the verses of the Quran, has special importance and position. Geographical interpretation is the explanation of the meanings of the geographical verses of the places of the Holy Quran, which reveals the serious meaning based on valid rules through the examination of the geographical location. Geographical interpretation, as one of the trends of scientific interpretation, is among the valid methods of interpretation (Quran-to-Quran interpretation, narrative interpretation, rational interpretation, scientific interpretation, indicative interpretation, and ijthad interpretation). In addition to the fact that in this interpretation method, we are not willing to extract all sciences from the Holy Quran or impose scientific theories, but we seek to employ geographical sciences for a better understanding of the verses of the Quran and to guide the foundations and goals of the science of geography and scientific theorizing of the Holy Quran. In this way, the interpreter deals with scientific interpretation through reliable scientific materials that agree with the appearance of the verses of the Quran and discovers the overall meanings. Furthermore, any interpretation is avoided, and the meaning

of the Quran is spoken only as a possibility. The findings include five core categories and one core category. This new method has certain basics that can be done in a sequential, thematic, interdisciplinary, or comparative interpretation method.

Conclusion

More importantly, it explains the transtemporal nature of the Holy Quran and the direction and purpose of the science of geography in line with the noble goals of the Holy Quran. The places mentioned in the Quran have characteristics very close to the extracted geography categories. In this way, the geographical interpretation of places can be placed as one of the trends of scientific interpretation among other valid interpretation methods. By employing geographical sciences, he used it to understand the verses of the Quran better and direct the science of geography in lofty goals and scientific theorizing. The geographical verses of the places used in the Quran have specific purposes, which include expressing the place of life and the warnings and evangelism of the prophets to their people, giving objectivity to the events mentioned in the Quran, expressing divine ownership, the importance of many treasures on earth, expressing The scope of power and power of prophets and kings, explaining the sanctity of a place, revealing the deception of the enemy, showing the greatness and glory of a city or civilization, reminding the believers of God's salvation

and help, assigning special features to a region, assigning orders and orders to act in one place is a sign of something, explaining the fate of the deniers, expressing divine rites and expressing divine miracles. In order to achieve the results, strategies can be suggested, including the creation of a Quran and geography research center, the compilation of a book on the subject of explaining the foundations and infrastructures of this tendency, the creation of a university course on the subject of the Quran and geography, and paying attention to geographical interpretation with four methods; sequential, thematic, interdisciplinary and comparative, definition of research plans and projects in the study of places of the Quran.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work declaration of competing interest none.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

عنوان مقاله : روش تفسیر جغرافیایی اماکن در فهم آیات قرآن کریم (گردد تئوری)

سیده سمیه خاتمی^۱، محمد علی احمدیان^۲، سید جواد خاتمی^۳

۱- دکترای تخصصی منابع اسلامی قرآن و نهج البلاغه، استادیار، عضو هیات علمی دانشگاه حکیم سبزواری، سبزوار، ایران (نویسنده مسوول)

s.khatamy@hsu.ac.ir

۲- دکترای تخصصی جغرافیای انسانی، دانشیار، عضو هیات علمی، دانشگاه فردوسی مشهد، دانشگاه آزاد مشهد، ایران

Ahmadian@ferdowsi.um.ac.ir

۳- دکترای تخصصی فقه و مبانی حقوق اسلامی، استادیار، عضو هیات علمی، دانشگاه حکیم سبزواری، سبزوار، ایران

s.khatami@hsu.ac.ir-

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله	زمینه: در قرآن کریم حدود صد مکان به شکل مستقیم یا بالاشاره در ۲۲۳ آیه از آیات قرآن به کار رفته است. بررسی این اماکن میتواند گویای پیوند قرآن با دانش جغرافیا و شکل‌گیری روش جدید تفسیری در فهم آیات قرآن باشد.
علمی پژوهشی	هدف: معرفی گرایش تفسیر جغرافیایی اماکن قرآن کریم و تدوین مبانی آن در جهت بسط و گسترش فهم آیات قرآنی.
کلید واژه:	روش‌شناسی: روش اصلی پژوهش، برمبانی نظریه زمینه‌ای است که برای رسیدن به آن از شیوه نظریه‌پردازی داده‌محور استفاده شده است. در این شیوه با مرور آیات قرآن و کدگذاری آیات مربوطه، داده‌های لازم فراهم آمد. این کدگذاری به استناد منابع علم جغرافیا و با کشف مقوله‌های فرعی نسبت به مقوله اصلی، مدل کلی تفسیر شکل گرفته است.
تفسیر جغرافیایی قرآن کریم روش زمینه‌ای	یافته‌های تحقیق: تفسیر جغرافیایی اماکن در قرآن به معنی تبیین معانی آیات در قرآن کریم است و بر اساس قواعد معتبر تفسیری صورت گرفته و یافته‌ها شامل بر پنج مقوله محوری و یک مقوله هسته‌ای است. این شیوه جدید دارای مبانی خاصی است که میتواند به روش ترتیبی، موضوعی، میان‌رشته‌ای و یا تفسیر تطبیقی انجام گیرد.
تاریخ دریافت:	نتایج تحقیق: اماکن مطرح شده در قرآن ویژگی‌هایی دارد که به مقولات استخراج شده علم جغرافیا، بسیار نزدیک است. به این ترتیب تفسیر جغرافیایی اماکن میتواند به عنوان یکی از گرایشهای تفسیر علمی در میان روشهای معتبر تفسیری دیگر قرار گیرد. و با استخدام علوم جغرافیایی برای فهم بهتر آیات قرآن و جهت دهی علم جغرافیا در اهداف متعالی و نظریه‌پردازی-های علمی استفاده کرد.
تاریخ بازنگری:	کلید واژه: تفسیر جغرافیایی قرآن کریم، روش زمینه‌ای.
تاریخ پذیرش:	
صص. ۲۷-۱	

استناد:

 <http://doi.org/10.22059/JURBANGEO.2022.333648.1610>

مقدمه :

در قرآن کریم حدود صد مکان به شکل مستقیم یا بالا اشاره در لابلای آیات قرآن به کار رفته است. این نحوه به کارگیری می‌تواند با توجه به نوع استعمال آن گویای پیامهایی باشد. دو قطب اصلی علم جغرافیا از عوامل محیط طبیعی و فرهنگ جوامع انسانی تشکیل شده است. لذا بر همین اساس می‌توانیم علم جغرافیا را به دو بخش جغرافیای طبیعی و جغرافیای انسانی تقسیم کنیم. (شکویی، ۱۳۸۷/۲۴) جغرافیای طبیعی به ژئومورفولوژی، آب و هواشناسی، جغرافیای آبها، جغرافیای زیستی، و جغرافیای خاکها تقسیم میشود، جغرافیای انسانی به جغرافیای تاریخی، جغرافیای سیاسی، جغرافیای اقتصادی، جغرافیای فرهنگی و رفتاری، جغرافیای جمعیت، جغرافیای نظامی و جغرافیای روستایی تقسیم می‌شود. علاوه بر اینکه امروزه فنون جغرافیایی نظیر سنجش از راه دور (GIS) و روشهای کمی نظیر آمار و فناوری اطلاعات و نقشه کشی میتواند به مسایل علم جغرافیا پاسخ دهد. هر کدام از اقسام بیان شده به نوعی در تفسیر جغرافیایی کاربرد دارد. البته شاخه ای از جغرافیا که به نظر میرسد بیشتر بتواند کمک کننده ما در تفسیر آیات جغرافیایی اماکن قرآن باشد، جغرافیای تاریخی است که عبارت است از مطالعه جغرافیای یک مکان، سرزمین یا ناحیه در دوره خاصی از تاریخ گذشته. (Encyclopedia Britannica, 1961, 5/61) این شاخه از جغرافیا خود به اعتباری شامل همه شاخه‌های جغرافیا در گذشته می‌باشد (احمدیان: ۱۳۷۶ / ۳۲۴). بر همین اساس بحث میان رشته ای قرآن و جغرافیا تنها در ذیل مباحث میان رشته ای قرآن و علوم انسانی قرار نمی‌گیرد، و از منظر جغرافیای طبیعی نیز در ذیل مباحث قرآن و علوم طبیعی قرار می‌گیرد.

حداقل صد مکان به صورت صریح یا کلی در دوپست و بیست و سه آیه از آیات قرآن نامبرده شده است. بررسی این آیات نشان می‌دهد خدای متعال آنها را به اهداف مختلفی نامبرده است. تحقیق و بررسی پیرامون این موضوع و شور و مشورت با دانشمندان فرهیخته قرآنی و جغرافیایی منجر به این گردید که نیاز است در زمینه تفسیر جغرافیایی با تاکید بر اماکن نامبرده در قرآن کریم گرایشی تهیه و تدوین شود تا بتواند فرا راه محققان در این زمینه علمی باشد. توجه به اماکن کتاب مقدس سالهاست در جهت معرفی ادیان مسیحی و یهودی به کار گرفته شده و وسیله‌ای در جهت حقانیت این ادیان گردیده است در حالی که بهترین سخن را تنها در این مکانها در قرآن میتوان یافت نمود و این موضوع میتواند وسیله‌ای باشد در جهت تبیین حقانیت قرآن کریم و دین مقدس اسلام. این مقاله با این فرضیه که پیوند عمیق قرآن و جغرافیا با غنای بسیار بالایی که دارد آمادگی ایجاد یک زمینه تخصصی تفسیری را در این زمینه دارد، نگاشته شده است و به دنبال تبیین زیرساخت‌های موجود و تدوین مبانی آن است. مساله اصلی این پژوهش پاسخ به این سوال اصلی است که آیا قرآن کریم به مقوله تفسیر جغرافیایی اماکن پرداخته است؟ که در این راستا لازم است به این سوال نیز پاسخ داده شود که اولاً؛ مفهوم تفسیر جغرافیایی چیست؟ و در وهله بعد باید گفت، بسترهای شکل‌گیری تفسیر جغرافیایی چه می‌تواند باشد؟ عوامل شکل‌دهنده و تسهیل‌گر در این پدیده محوری چه مواردی می‌تواند باشد؟

مقدمتا می‌توان گفت؛ تفسیر جغرافیایی، تبیین معانی استعمالی آیات جغرافیایی اماکن قرآن کریم می‌باشد که از طریق بررسی مکان جغرافیایی به آشکار کردن مراد جدی بر اساس قواعد معتبر می‌پردازد. آشکار است که تفسیر جغرافیایی به عنوان یکی از گرایشهای تفسیر علمی در میان روش‌های معتبر تفسیری (تفسیر قرآن به قرآن، تفسیر روایی، تفسیر عقلی، تفسیر علمی، تفسیر اشاری، تفسیر اجتهادی) قرار دارد. علاوه بر اینکه در این شیوه تفسیری قایل به استخراج تمام علوم از قرآن کریم یا تحمیل نظریات علمی نیستیم اما به دنبال استخدام علوم جغرافیایی برای فهم بهتر آیات قرآن و جهت دهی به مبانی و اهداف علم جغرافیا و نظریه پردازی علمی قرآن کریم هستیم به این ترتیب در این شیوه مفسر از طریق مطالب اطمینان آور علمی که با ظاهر آیات قرآن موافق است به تفسیر علمی می‌پردازد و معانی

مجمل را کشف می‌نماید و البته از هرگونه تاویل و تفسیر به‌رای پرهیز میشود و تنها به طور احتمالی از مقصود قرآن سخن گفته می‌شود.

۲- پیشینه پژوهش :

از آثاری که به شکل غیر مستقیم در دو حوزه جغرافیا و قرآن در دوران معاصر نگاشته شده است، میتوان به موارد زیر اشاره نمود :

عنوان	نویسنده	سال انتشار	نتیجه گیری
معجم اماکن جغرافیایی قرآن مجید	محمد حسن عرب	۱۳۸۸	استخراج بیش از صد مکان جغرافیایی قرآن به صورت اجمالی.
باستانشناسی و جغرافیای تاریخی قصص قرآن	عبد الکریم بی آزار شیرازی	۱۳۸۰	توجه به آثار باستانی در اماکن مرتبط با قصص قرآن.
مقاله جایگاه مطالعات جغرافیایی در آراء تفسیری علامه طباطبائی (ره)، طباطبائی امین، افسر دیر	طباطبائی امین، افسر دیر	۱۳۹۳	به طور خاص در آثار علامه طباطبائی بررسی صورت گرفته است.
مقاله آراء مختلفه حول نظره القرآن الکریم للعوامل الجغرفیه فی القصص،	طباطبائی امین ، احمدیان.	۱۴۳۴ق	قرآن دز قصص خود به عوامل جغرافیایی نگاه ویژه ای داشته و آنها را به صورت معنادار ذکر کرده است.
اهمیت توجه به جغرافیا در تحلیل رویدادهای تاریخی قرآن کریم؛ مطالعه موردی: موقعیت جغرافیایی مدین شعیب	باقرزاده فلاح علی احمدیان محمدعلی دلبری شهربانو اسدیگی اردشیر	۱۳۹۷	تأکید بر ضرورت کاربرد اطلاعات مکانی در تحلیل و تفسیر رویدادهای تاریخی قرآن کریم است.
بررسی اهمیت جغرافیایی سرزمین احقاف در قرآن	خاتمی سیدجواد خاتمی سیده سمیه	۱۳۹۰	به صورت موردی به بررسی علت اهمیت ذکر نام احقاف در قرآن پرداخته شده است.

جدول شماره ۱- پیشینه پژوهش

با وجود تلاش بسیار خوبی که نویسندگان محترم در این زمینه داشته اند، اما تمام این آثار به بررسی اجمالی در هر موضوع پرداخته اند و هیچیک به عنوان یا گرایش تفسیری به صورت مستقل به اماکن قرآن کریم نپرداخته اند. علاوه بر اینکه وجه تمایز اثر فوق با این آثار ارزشمند در ایجاد زیرساخت و تهیه مبانی تفسیر جغرافیایی قرآن کریم علی الخصوص در اماکن نامبرده در قرآن کریم است که موجب تهیه نقشه راه در تحقیقات بعدی در این زمینه خواهد گردید. در واقع نوآوری پژوهش حاضر علاوه بر پرداختن به مقوله امکان سنجی تفسیر جغرافیایی اماکن قرآن کریم، بر ساختار کلی استنباط شده، روش استخراج آن به صورت نظریه زمینه ای و هدف مترتب بر آن نیز استوار است.

۳- روش پژوهش : روش اصلی این پژوهش نظریه زمینه‌ای است، برای تحلیل داده‌ها از سه روش کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی استفاده شده است. در مرحله کدگذاری باز، مفاهیم اولیه و در مرحله کدگذاری محوری، مقولات عمده همراه با مقوله هسته استخراج میشود و در مرحله کدگذاری انتخابی که همراه با بررسی دقیق داده‌ها و کد بندی در مرحله قبلی است، پژوهشگر به تحلیل داده‌ها می‌پردازد و آن‌ها را در قالب نظریه‌ای ارائه می‌دهد و البته به ابعاد دیگر مطلب که شامل شرایط، تعاملات و پیامدها می‌باشد، نیز به عنوان الگوی پارادایمی توجه می‌نماید. (اشتراوس و کربن، ۲۰۰۸/۶-۲۲)

بعد از بیان تعریفی مناسب از تفسیر جغرافیایی اماکن قرآن کریم با توجه به گزینش روش بیان نظریه زمینه‌ای، باید به دنبال داده‌هایی باشیم که قرار است مقولات خود را از آنها استخراج نماییم، یکی از مهمترین مواردی که در تولید داده به

آنها مراجعه می‌نماییم، قرآن کریم است. در واقع در مرحله تولید داده‌ها، ما ابتدا به قرآن و سپس منابع مراجعه می‌نماییم. در روش نظریه زمینه‌ای محقق ممکن است داده‌ها را از طریق مصاحبه، مشاهده، مراجعه با اسناد، یا ترکیبی از این منابع جمع‌آوری نماید. (محمد پور، ۲۰۱۳؛ ناصری، ۱۳۹۶) بنابراین در اینجا نیز به روش فوق، در هر یک از این موارد از آیات قرآن و یا سایر اسناد و مدارک به دنبال پاسخ به سوالات مذکور هستیم.

به منظور گردآوری داده، با مرور آیات مرتبط با موضوع، آیات مربوط (۲۲۳ آیه)، کد یا کدهای لازم را دریافت کرده‌اند، ولی به جهت محدودیت حجم مقاله، فقط به نمونه‌ای از آیات و کدهای داده شده به آنها، به صورت بسیار خلاصه اکتفا گردیده است

۴- یافته‌های پژوهش: همانگونه که بیان شد هدف از این پژوهش بررسی امکان یابی تفسیر جغرافیایی اماکن قرآن کریم به منظور ارائه یک نظریه زمینه‌ای می‌باشد، یافته‌های پژوهش در شکل یک نمایش داده شده است که شامل پنج مقوله محوری و یک مقوله هسته‌ای است، هر یک از پنج مقوله محوری در ادامه توصیف می‌شود.

مقولات محوری:

۵- تفسیر جغرافیایی اماکن قرآن کریم دارای اهمیت و جایگاه ویژه ای می‌باشد:

امروزه علم جغرافیا، مورد توجه بسیاری از محققان و پژوهشگران قرار گرفته است. این مطلب در توجه قرآن پژوهان نیز به این علم مستثنی نمیباشد. محققان و مفسران امروزه به تاثیر عنصر مکانی در تفسیر آیات، به‌خصوص در قصص قرآن اذعان دارند. این تاثیر علاوه بر آنکه موجب شناختی در حقیقت وقایع آن مکان گردیده، موجب تبیین بیشتر آیاتی که به مکان مزبور اشاره دارند نیز می‌گردد، به همین جهت تفسیر جغرافیایی از چند جهت دارای اهمیت زیادی می‌باشد، مقوله بدست آمده در این راستا از مفاهیم زیر استخراج گردیده است:

۵-۱- مکان نامبرده یا اشاره شده در آیات موجب شناسایی موقعیت دقیق مناطق می‌گردد. برخی از داده‌های که منجر به ایجاد چنین مفهومی گردیده، شامل:

الف- شناخت مکان بابل: از اختلافات مهم و کلیدی که در آیه ۱۰۲ سوره بقره دیده می‌شود و معین می‌کند در واقع چه سرزمینی باید مورد بررسی قرار گیرد، این است که «بابل» آیا بابل عراق است؟ یا بابل دماوند؟ و یا از نصیبین تا رأس العین مقصود نظر است؟ (پیوست ۱)

بعد از بررسی آیه ۱۰۲ سوره بقره سه شاخص برای روشن شدن مراد از مکان بابل وجود دارد. مهم‌ترین شاخصه اصلی برای شناسایی بابل در قرآن، وجود سحر و ساحری در آیه مزبور است، که علاوه بر آنکه کاوش‌های باستان‌شناسان وجود جادوگری را به مفهوم وسیع آن، در منطقه‌ی بابل عراق تایید می‌نماید، (بهمنش، ۱۳۸۵ / ۱۱۲- ژورنل ژور، ۱۳۶۹ / ۳۴۲- ویل دورانت، ۱۳۷۸، ۲۸۷/۱) شاخصه‌ی دیگر مطرح شده برای یافتن مکان بابل در این آیه، نزول هاروت و ماروت می‌باشد که، منطبق با بابل عراق می‌باشد. علاوه بر این مطلب باید دانست، در شهری که دو فرشته برای ابطال سحر در آنجا نزول یافته‌اند، باید شهر بزرگی بوده باشد. و از میان سه قول بیان شده، در رابطه با مکان بابل، انطباق خصوصیت قریه بودن از نوع بزرگ آن با منطقه‌ی بابل عراق، منطبق‌تر است، چرا که اصلاً چنین منطقه‌ای در دماوند که این‌گونه شهرت به سحر و ساحری داشته باشد، وجود نداشته است. (نیایکی، حسین‌زاده، ۱۳۸۳، ۵۸ / ۱). به این ترتیب با شناختی که از موقعیت و ویژگی‌های جغرافیایی بابل عراق بدست می‌آید، علاوه بر اینکه اطمینان بیشتری بر انطباق بابل در قرآن با بابل عراق بدست می‌آید، سایر مکانها نیز رد می‌گردد.

ب- شناخت مکان جودی: منازعات جهانی در روشن شدن محل واقعی جودی که در آیه ۴۴ سوره هود نامبرده شده است «و گفته شد: «ای زمین، آبت را فرو بر! و ای آسمان، خودداری کن! و آب فرو نشست و کار پایان یافت و (کشتی) بر جودی، پهلو گرفت و گفته شد: «دور باد قوم ستمگر» بسیار زیاد است؛ این منازعات در سه کوه، جودی داگی؛ در استان آغری ترکیه، و آرارات در ارمنستان و سبلان در ایران بیش از همه وجود دارد. جودی در قرآن به عنوان نامی برای یک کوه به کار رفته است. سخنان معصومین (علیهم السلام) (بحرانی، ۱۱۲/۳ - عروسی حویزی، ۲/۳۶۵) و نیز جغرافی-دانان (مقدسی، ۱۹۱/۱ - حموی، ۱/۴۰۸-) در یک مکان، برای جودی، که موصل باشد، انطباق دارد و اقوالی که جودی را در عربستان (سیوطی، ۳/۳۳۵) می داند یا احتمالاتی که در این رابطه جودی را در ایران (مقاله «Iran»، بی تا/ ۲۰۱۴) یا در آرارات (مقاله «ararat» / ۲۰۱۴) می داند، رد می گردد. بنابراین می توان جودی در قرآن را امروزه با کوه جودی داگی در استان آغری ترکیه، منطبق دانست. این کوه با وجود شناخته شده بودن در منابع کهن قبل از میلاد، با نزول قرآن به این نام شهرت یافته است. از آنجا که مکان ذکر شده برای جودی بیشترین انطباق را با دیدگاه روایات، سخن مفسران، دیدگاه جغرافی دانان و مورخان دارد. می توان به آثار بدست آمده تا آنجا که مدلل باشد، استناد نمود. (پیوست ۲)

۵-۲- کشف وجه اهمیت منطقه مزبور در قرآن از میان سایر مناطق موجود در جهان

برخی از داده هایی که منجر به تولید چنین مفهومی در مکان «حجر» شده است (پیوست ۳) به شرح زیر است :

الف- پیدایش کتیبه های زیادی از جنس سنگ در این منطقه : کتیبه های بسیار زیادی از جنس سنگ از این منطقه یافت شده که بعضی از آنها تا کنون ترجمه شده و بعضی هم ترجمه نشده باقی مانده است. وان دن براندن باستان شناسی که بر روی حدود چهار هزار متن از سنگ نگاشته های موجود از این مکان به بررسی و تحقیق پرداخته است، به وجود سیزده هزار سنگ نگاشته در این مکان که بعد از کاوشهای مختلف توسط محققین در سال های متعددی از تمامی عربستان مرکزی و شمالی به دست آمده است اشاره می نماید، (براندن، ۳۶/۱۳۸۷) و این جای بسیار تامل دارد که کمتر منطقه ای در روی زمین یافت شود و یا اصلا یافت نشود که در آن این مقدار سنگ نگاشته وجود داشته باشد، چرا که معمول آثار باقی مانده، بر روی کتیبه های گلی می باشد، نظیر؛ بین النهرین، نه سنگی و این به واقع شاخصی بسیار مهمی است که خداوند حکیم از سرزمین حجر بیان می نماید. این سنگ تراشی فقط در ایجاد کتیبه های سنگی در این منطقه متوقف نمی گردد، بلکه هر یک از مورخین و جغرافی دانانی (ابن بطوطه، ۱۳۷۶، ۱/۳۴۸ - حموی، ۱۳۸۳، ۲/۱۴۳) که به شکلی به توصیف حجر پرداخته است، حکایت از وجود خانه هایی از سنگ در این منطقه در دل کوه می نماید که هنوز هم باقی است و آنها را منسوب به قوم ثمود می دانند.

ب- مشخصه های زندگی شهرنشینی در سنگ نگاشته ها : سنگ نگاشته های ثمودی نیز دارای برخی مشخصه های زندگی شهرنشینی نویسندگان می باشد. به طور قطع بخشی از ثمودیان شهرنشین بوده اند. اجتماع آنها به دو بخش آزادگان و بردگان تقسیم می شد. در سنگ نگاشته های بسیاری از بردگان یاد شده است. آنها در ساختن معابد، سازه های مسکونی، دفاعی و آبیاری از تکنیک پیشرفته ای برخوردار بودند. چشمه ها، چاهها، منابع آب، دارای مالکی معین و مشخص بود. از آنجا که زندگی خانواده و چارپایان معمولا به آن بستگی داشت، از آنها به خوبی مراقبت می شد. با توجه به اسم خاص قیاب، می توان گفت آنها از هنر ساختن گنبد بی اطلاع نبوده اند. (براندن، ۱۳۸۷، ۶۸) آنان در کشاورزی و استفاده از زمین ها و استخراج آب و استفاده از محصولات زراعی و باغی به سطح بالایی از پیشرفت رسیده بودند. و این منطبق با آیات قرآن می باشد (شعراء، ۱۴۷-۱۴۹)

ج- کشف تصاویر مردان و زنان به حالت رقص : در برخی از طرح های اولیه ثمودی، که احتمالا به مراسم پرستش مربوط می شوند، تصاویر بسیاری از مردان و زنان وجود دارد که به حالت رقص دست های خود را بالا گرفته اند. موضوع

شگفت آور در این تصاویر، برهنگی آنها، در تقریباً تمام تصاویر است. برهنه بودن با درشت نشان دادن اعضای تناسلی، گاه به شکل افراطی، در تصاویر بت‌ها به وضوح آشکار است. ظاهراً این برهنگی کاملاً عمدی و بدون شک در برخی مناسک دینی واجب بوده است. که این موضوع مبین مفهوم واژه فارهین در خصوصیات قوم ثمود می باشد. «و تَنْحُونَ مِنَ الْجِبَالِ يَبُوتاً فَاْرِهِيْنَ» شما از کوه‌ها خانه‌هایی می‌تراشید و در آن به عیش و نوش می‌پردازید. (براندن، ۱۳۸۷: ۱۱۵-۱۱۶)

۵-۳- عناصر جغرافیایی مناطق نامبرده بر رفع ابهام آیات قرآن تاثیر دارد.

برخی از داده‌هایی که در مکان طور سیناء منجر به ایجاد مفهوم فوق‌گردیده به شرح زیر می‌باشد:

الف- موقعیت جغرافیایی: شبه جزیره سینا شبه جزیره‌ای سه‌گوش است، میان دریای مدیترانه (از سوی شمال) و دریای سرخ (از سوی جنوب)، دارای مساحتی در حدود ۶۰ هزار کیلومتر مربع است. این شبه جزیره امروزه دارای دو ایالت سینای شمالی و سینای جنوبی می‌باشد. (پیوست ۴) تقریباً در مرکز شبه جزیره کوه‌هایی وجود دارد که می‌توان به دو توده بزرگ «سربال» و گروه مرکزی با نام کلی «سینا» تقسیم کرد. (اسمیت، ۱۹۰۱). هرچند بعضی قایلند «سربال» همان کوه موسی است اما دلایل برای رد آن زیاد آورده شده است. (هاکس ۴۹۸/۵۰۳) در قسمت سینا کوه‌هایی وجود دارد که شبیه به یکدیگر است. کوه کاترین (با ارتفاع ۲۶۴۲ متر) و کوه موسی (با ارتفاع ۲۲۸۵ متر) در این بین دیده می‌شود. در کمر کوه موسی قله حوریب قرار دارد که اعراب آنرا راس الصفصافه گویند. البته بعضی گمان می‌کنند که کوه حوریب متفاوت از کوه سینا می‌باشد که این طور نیست و هر دو به یک کوه اطلاق می‌شود. لازم به ذکر است، گفته شود در بیان ویژگی‌های جغرافیایی «طور سینا» نمی‌توان فقط به بیان ویژگی‌های کوه طور منفک از بیابان و صحرای سینا به خصوص سینای جنوبی پرداخت.

ب- زمین شناسی: زمین شناسی در شبه جزیره سینا را می‌توان به سه حوزه اصلی تقسیم کرد. بخش شمالی موازی با ساحل مدیترانه و متشکل از بستر خشک رودخانه و یا وادی‌هایی که تبدیل به تپه‌های شنی و سواحل فسیلی گردیده است. چشم انداز این منطقه مسطح و یکنواخت است و تنها بخشی از قسمت‌ها توسط شن و ماسه و تپه‌های آهکی در نزدیکی کوه‌های مغاره قطع شده است. بخش مرکزی شبه جزیره که دارای ساکنانی به طور پراکنده در فلات تپه می‌باشد، عمدتاً از سنگ آهک تشکیل شده است. ارتفاعات کم‌کم به سمت بخش جنوبی گسترش می‌یابد، که متشکل از سنگ‌های نظیر مرمر و آتشفشانی و ماسه سنگ می‌گردد (مقاله «شبه جزیره سینا» ۲۰۱۵/ newworldencyclopedia). تغییراتی که در شبه جزیره سینا در حال وقوع است ظاهراً چنان تدریجی و آهسته است که به گفته‌ی محققان متقاعد شده‌اند که شبه جزیره سینا به نسبت زمانی که بنی اسرائیل در بیابان سرگردان بوده‌اند تغییرات کمی را پیدا کرده است. (M.A , Rev. 1866, 22, 491-493)

ج- وضعیت اقلیمی: چشم انداز غالب صحرای سینا بیابان می‌باشد. صحرای سینا به دلیل بارش ناچیز و تبخیر سریع ناشی از گرما در طول روز کاملاً خشک می‌باشد. در روز در زمان اوج، دمای هوا به تقریباً جوش و شب به اندازه یخ زدن سرد است. پیش بینی آب و هوا برای همه سال در روز گرم، خشک و آفتابی و در شب داغ، خشک و تاریک می‌باشد. این منطقه دارای آب و هوای بیابان بسیار خشک با دو فصل اصلی، که هر دو فصل خشک است، می‌باشد. (مقاله-- Climate-of-Sina ۲۰۰۳) در بخش ارتفاعات و کوهها، مابین این سلسله‌ها وادی‌های ریگزار می‌باشد و این سلسله (در بخش سینا) به کوه‌هایی می‌رسد که شبیه به یکدیگر و تمامی قله‌هایشان از نباتات عاری می‌باشد. (هاکس ۴۹۸/۵۰۳)

د- ویژگی‌های انسانی و فرهنگی: ۹۸٪ ساکنان صحرای سینا بدوی و از قبائل صحرائشین هستند. که نژاد و ریشه‌ی آن‌ها به جزیره‌ی العرب، حجاز و نجد و یمن باز می‌گردد که از قدیم در سینا زندگی می‌کرده‌اند. شغل اصلی ساکنان سینا

تربیت شتر و گوسفند در کنار کشت خرما و زیتون و مشاغلی چون صید ماهی و پرندگان است.(مقاله " از آنچه در شبهه جزیره سینا می‌گذرد؛

ی نا/۱۳۹۱) بررسی‌ها نشان می‌دهد که زیتون از قدیمی‌ترین مواد غذایی موجود در دنیاست و قدمت مصرف آن به ۵ تا ۷ هزار سال پیش برمی‌گردد. خواستگاه زیتون در جهان کهن به حوزه دریای مدیترانه بر می‌گردد(مقاله «زیتون» / ۲۰۱۶).

۶- آیات جغرافیایی اماکن به کار رفته در قرآن دارای اهداف خاصی می باشد. قرآن کریم ضمن آیات علمی اهداف متعددی را برای آنها ذکر کرده است که بعضی از این اهداف به عنوان اهداف عام آیات علمی قرآن محسوب می‌گردد، نظیر خداشناسی (نحل/۱۰-۱۳) معادشناسی: (حج/۵-۷) و تشویق به تفکر و نقل که لازمه آن رشد بعد علمی و عقلانی بشر است؛ (نحل/۱۱) اما بررسی ۲۲۳ آیه از آیات قرآن کریم که هر کدام به شکل صریح یا بالاشاره به مکانی توجه داشتند، نشان می‌دهد خدای متعال ذکر مکان را در این آیات به اهداف خاصی نامبرده است.

مفهوم	مقاله	داده های خام
بیان مکان زندگی و انذار و تیشیر پیامبران نسبت به قوم خود	آیات جغرافیایی اماکن به کار رفته در قرآن کریم دارای اهداف خاصی می باشد.	احقاف/۲۱» و سرگذشت برادر قوم عاد (حضرت هود) را یاد کن، آنگاه که قومش را در منطقه احقاف هشدار داد. (انعام/۹۲) و اهل مکه و کسان را که اطراف آن هستند هشدار دهی
یادآوری نجات و یاری خدای متعال به مومنین		(آل عمران/۱۲۳) و همانا خداوند شما را در جنگ بدر در حالی که ناتوان بودید یاری کرد، پس از خداوند پروا کنید، باشد که سیاس گزاری نمائید. و گفته شد: ای زمین! آبت را فرو بر، و ای آسمان! بایست. آب فرو نشست و کار پایان پذیرفت و (کشتی) بر (دامنه کوه) جودی پهلو گرفت و گفته شد که (رحمت خدا از) قوم ستمگر دور باد!
نشان دادن عظمت و شکوه یک شهر یا تمدن		«(فجر/۶-۱۰) آیا ندیدی که پروردگارت با قوم عاد چه کرد؟ ارم، (شهری) که دارای بناهای ستون دار بود، (بناهایی) که مانندش در دیگر شهرها ساخته نشده بود. و با قوم ثمود که در وادی خود تخته سنگها را (برای ساختن خانه) می‌بریدند.
عینیت بخشیدن به وقایع ذکر شده در قرآن		«کهف/۶۰» و زمانی که موسی به جوان گفت: من دست از جستجو بر نمی‌دارم تا به محل برخورد دو دریا برسم، حتی اگر سال‌ها ادامه دهم.
بیان مالکیت الهی		«(اعراف/۷۳) این ناقه خداست که شما را آیت و معجزی است بزرگ، او را واگذارید تا در زمین خدا چرا کند و قصد سوئی درباره او مکنید که به عذابی دردناک گرفتار خواهید شد.
اهمیت گنجینه های فراوان در زمین		(یوسف/۵۵) (یوسف) گفت: مرا بر خزانه‌های زمین (مصر) بگمار، زیرا که من نگرهبانی دانا هستم.
بیان محدوده قدرت و مکنت پیامبران و پادشاهان		«(یوسف/۵۶) و ما اینگونه به یوسف در آن سرزمین، مکنت و قدرت دادیم که در آن هر جا که خواهد قرار گیرد (و تصرف کند)، ما رحمت خود را بر هر کس که بخواهیم می‌رسانیم و پاداش نیکوکاران را ضایع نمی‌گردانیم.
تبیین تقدس مکانی		«۲۱/ماید» (موسی فرمود): ای قوم من! به سرزمین مقدسی که خداوند برای شما مقرر کرده وارد شوید و به پشت سر خود برنگردید که زیانکار می‌گردید. (طه/۱۲) همانا من پروردگار تو هستم. پس کنش خود را بیرون آور، به درستی که تو در سرزمین مقدس «طوی» هستی.

جدول ۲- کدگذاری باز و محوری مقوله « آیات جغرافیایی اماکن به کار رفته در قرآن کریم دارای اهداف خاصی می باشد»

این مقوله از مفاهیم زیر بدست آمده:

الف- بیان مکان زندگی و انذار و تبشیر پیامبران نسبت به قوم خود:

«وَأَذْكُرُ آخَا عَادٍ إِذْ أَنْذَرَ قَوْمَهُ بِالْأَحْقَافِ وَقَدْ خَلَّتِ النَّذْرُ .. احقاف/۲۱» و سرگذشت برادر قوم عاد (حضرت هود) را یاد کن، آنگاه که قومش را در منطقه احقاف هشدار داد.

وَلِتُنذِرَ أُمَّ الْقُرَىٰ وَمَنْ حَوْلَهَا (انعام/۹۲) و اهل مکه و کسانی را که اطراف آن هستند هشدار دهی ..

ب: عینیت بخشیدن به وقایع ذکر شده در قرآن: «وَأِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِفَتَاهُ لَا أَبْرَحُ حَتَّىٰ أَبْلُغَ مَجْمَعَ الْبَحْرَيْنِ أَوْ أَمْضِيَ حُقُبًا» (کهف/۶۰) و زمانی که موسی به جوان گفت: من دست از جستجو بر نمی دارم تا به محل برخورد دو دریا برسم، حتی اگر سالها ادامه دهم.

ج- بیان مالکیت الهی: « هَذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ لَكُمْ آيَةٌ فَذَرُوهَا تَأْكُلْ فِي أَرْضِ اللَّهِ وَلَا تَمَسُوهَا بِسُوءٍ فَيَأْخُذَكُمْ عَذَابُ آلِيمٍ» این ناقه خداست که شما را آیت و معجزی است بزرگ، او را واگذارید تا در زمین خدا چرا کند و قصد سوئی درباره او نکنید که به عذابی دردناک گرفتار خواهید شد. (اعراف/۷۳)

د: اهمیت گنجینه های فراوان در زمین: «قَالَ اجْعَلْنِي عَلَىٰ خَزَائِنِ الْأَرْضِ إِنِّي حَفِيظٌ عَلَيْم» (یوسف/۵۵) (یوسف) گفت: مرا بر خزانه های زمین (مصر) بگمار، زیرا که من نگهدارنده دانا هستم.

د- بیان محدوده قدرت و مکتب پیامبران و پادشاهان: «وَكَذَلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ يَتَّبِعُوا مِنْهَا حَيْثُ يَشَاءُ نُصِيبُ بِرَحْمَتِنَا مَنْ نَشَاءُ وَلَا نُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ» (یوسف/۵۶) و ما اینگونه به یوسف در آن سرزمین، مکتب و قدرت دادیم که در آن هر جا که خواهد قرار گیرد (و تصرف کند). ما رحمت خود را بر هر کس که بخواهیم می رسانیم و پاداش نیکوکاران را ضایع نمی گردانیم.

ر- تبیین تقدس مکانی: «يَا قَوْمِ ادْخُلُوا الْأَرْضَ الْمُقَدَّسَةَ الَّتِي كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَرْتَدُّوا عَلَىٰ أَدْبَارِكُمْ فَتَنْقَلِبُوا خَاسِرِينَ» (۲۱/ماید) (موسی فرمود:) ای قوم من! به سرزمین مقدسی که خداوند برای شما مقرر کرده وارد شوید و به پشت سر خود برنگردید که زیانکار می گردید.

إِنِّي أَنَا رَبُّكَ فَاخْلَعْ نَعْلَيْكَ إِنَّكَ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طَوًى (طه/۱۲) همانا من پروردگار تو هستم. پس کفش خود را بیرون آور، به درستی که تو در سرزمین مقدس «طوی» هستی.

ز- آشکار کردن فریب دشمن: یُرِيدُ أَنْ يُخْرِجَكُمْ مِنْ أَرْضِكُمْ بِسِحْرِهِ فَمَا ذَا تَأْمُرُونَ (شعرا/۳۵) او می خواهد با سحرش شما را از سرزمینتان آواره کند، پس چه رأی و دستور می دهید.

س- نشان دادن عظمت و شکوه یک شهر یا تمدن: أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍ . إِرْمَ ذَاتِ الْعِمَادِ . الَّتِي لَمْ يُخْلَقْ مِثْلُهَا فِي الْبِلَادِ . وَتَمُودَ الَّذِينَ جَابُوا الصَّخْرَ بِالْوَادِ . (فجر/۶-۱۰) آیا ندیدی که پروردگارت با قوم عاد چه کرد؟ ارم، (شهری) که دارای بناهای ستون دار بود. (بناهایی) که مانندش در دیگر شهرها ساخته نشده بود. و با قوم تمود که در وادی خود تخته سنگها را (برای ساختن خانه) می بریدند.

ش- یادآوری نجات و یاری خدای متعال به مومنین: «وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ بِبَدْرٍ وَأَنْتُمْ أَذِلَّةٌ فَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ» (آل- عمران/۱۲۳) و همانا خداوند شما را در جنگ بدر در حالی که ناتوان بودید یاری کرد، پس از خداوند پروا کنید، باشد که سپاس گزاری نمائید.

«وَقِيلَ يَا أَرْضُ ابْلَعِي مَاءَكِ وَيَا سَّمَاءُ اقلعي و غيضي الماء و قضی الامر و استوتت على الجودي و قيل بعدا للقوم الظالمين» (هود/۴۴) و گفته شد: ای زمین! آبت را فرو بر، و ای آسمان! بایست. آب فرو نشست و کار پایان پذیرفت و (کشتی) بر دامنه کوه) جودی پهلو گرفت و گفته شد که (رحمت خدا از) قوم ستمگر دور باد!

لام-تخصیص و ویژگی های خاص به یک منطقه: «وَ إِذْ قَالَ اِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا بَلَدًا آمِنًا» (بقره/۱۲۶) و (بیاد آور) هنگامی که ابراهیم گفت: پروردگارا! این (سرزمین مکه) را شهری امن قرارده. وَ هَذَا الْبَلَدِ الْاَمِينِ (تین/۳) و سوگند به این شهر امن [مکه].

م-تخصیص امری و دستور نسبت به انجام فعل در یک مکان: «ثُمَّ لِيَقْضُوا تَفَثَهُمْ وَ لِيُوفُوا نُدُورَهُمْ وَ لِيُطَوَّفُوا بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ» (حج/۲۹) سپس باید آلودگی خود را بر طرف سازند و به نذرهای خود وفا کنند و بر گرد خانه‌ی کهن و آزاد (کعبه) طواف نمایند.

ن-نشانه بر امری: که می تواند نشانه بر شناخت افراد: لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ (فتح/۱۸) همانا خداوند از مؤمنانی که در زیر آن درخت (حدیبه) با تو بیعت کردند: راضی و خشنود شد... نشانه بر وقوع اتفاقی: حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَمْرُنَا وَ فَارَ التَّنُورُ... (هود/۴۰) تا زمانی که قهر ما آمد و تنور (نقطه جوشش آب) فوران کرد. (نشانه ای بر شروع سیل برای قوم نوح علیه السلام). و یا نشان بر عظمت و قدرت الهی: أَمْ حَسِبْتَ أَنَّ أَصْحَابَ الْكَهْفِ وَ الرَّقِيقِ كَانُوا مِنْ آيَاتِنَا عَجَبًا (کهف/۹) آیا پنداشته‌ای که اصحاب کهف و رقیم، از نشانه‌های شگفت ما بودند؟» باشد. و-تبیین عاقبت تکذیب کنندگان: وَ لَقَدْ كَذَّبَ أَصْحَابُ الْحَجَرِ الْمُرْسَلِينَ (حجر/۸۰) فَأَخَذْتَهُمُ الصَّيْحَةُ مُصْحِحِينَ (حجر/۸۳) و همانا (قوم ثمود) اهالی حجر نیز پیامبران را تکذیب کردند... (اما سرانجام) صیحه (مرگبار)، صبحگاهان آنان را فراگرفت.

ه-بیان شعائر الهی: إِنَّ الصَّافَا وَ الْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ .. (بقره/۱۵۸) همانا صفا و مروه، از شعائر خداست. ی-بیان اعجاز الهی: الَّذِينَ كَفَرُوا ثَانِي اَثْنَيْنِ إِذْ هُمَا فِي الْغَارِ إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا (توبه/۴۰) ... زمانی که آن دو در غار (ثور) بودند، (پیامبر) به همراهش (ابوبکر) می گفت: اندوه مدار که خدا با ماست. پس خدا، آرامش خویش را بر او نازل کرد و او را با سپاهسانی که آنها را ندیدید یاری کرد ...

۷- تفسیر جغرافیایی اماکن قرآن کریم دارای مبانی خاص می باشد: مبانی به اصول و پیش فرض‌هایی گفته می شود که در اینجا مورد استفاده قرار می گیرد. این مبانی یا توجه به آیات قرآن بر دو دسته مبانی عام و خاص تقسیم می شود. مبانی عام آن شامل همه پیش فرض‌هایی می شود که برای تفسیر قرآن لازم است، مورد قبول قرار گیرد نظیر اینکه، قرآن وحی الهی است، تحریف ناپذیر است و حکیمانه است، هدفمند و هدایتگر است، آموزه‌های آن با فطرت انسان هماهنگ است، دارای ساحت‌های فهم و بطون می باشد، ظواهر آن حجت است و جواز فهم و تفسیر قرآن وجود دارد، ساختار آن دارای انسجام است و با فرهنگ زمانه تعامل دارد، دارای جامعیت جهانی و جاودانگی است، واقع‌نمایی و حجیت تفسیری دارد و قرآن و سنت نیز جدایی ناپذیرند. (رضایی، ۱۳۹۸: ۲۱۰) مبانی خاص، شامل مبانی خاص تفسیر علمی قرآن کریم است. این مبانی اگر مورد قبول نباشد ممکن است تفسیر علمی به صورت صحیحی انجام نگیرد که شامل: ماهیت و چیستی علم و رابطه قرآن و علم (همان، ۲۱۱)

از اموری که به عنوان مبانی خاص تفسیر جغرافیایی قرآن لازم است به آن توجه نماییم این است این است که آیات علمی جغرافیایی دارای اقسام خاصی است. این مقوله از مفاهیم و سپس داده های زیر بدست آمده است:

۷-۱- آیات جغرافیایی که دارای اشاراتی علمی است؛ این آیات، آیاتی است که به نحوی به مکان جغرافیایی اشاره دارد اما مطلب شگفت انگیز یا اعجاز آمیزی از ظاهر آن قابل استفاده نیست نظیر اشاره به دریا در مورد مکان قوم سبت و تبیین پیامهای این آیات به واسطه بررسی این مکان «وَ سَأَلَهُمْ عَنِ الْقَرْيَةِ الَّتِي كَانَتْ حَاضِرَةَ الْبَحْرِ إِذْ يَعْدُونَ فِي السَّبْتِ إِذْ تَأْتِيهِمْ حِيتَانُهُمْ يَوْمَ سَبْتِهِمْ شُرْعًا وَ يَوْمَ لَا يَسْبِتُونَ لَا تَأْتِيهِمْ كَذَلِكَ تَبْلُوهُمْ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ» (اعراف/۱۶۳) و از آنان درباره‌ی آن آبادی که کنار دریا بود سؤال کن! آنگاه که در روز شنبه تجاوز می کردند، هنگامی که روز تعطیل، ماهی‌ها کناره‌های دریا نزد آنان می آمدند، و روزی که تعطیل نبودند، ماهیان آشکار نمی شدند. ما این گونه آنان را به خاطر تجاوز و فسقشان آزمایش می کردیم.

۷-۲- آیات جغرافیایی که اشاراتی شگفت انگیز دارد: آیاتی که به مکانهای جغرافیایی اشاره می‌کند که شگفتی هر خواننده‌ای را ایجاد می‌کند. اما در مقابل این دیدگاهها، دیدگاههای دیگری هم وجود دارد و دلالت بر عظمت علمی قرآن دارد. مانند مکان جودی در رابطه با محل پهلوگیری کشتی حضرت نوح علیه السلام «وَقِيلَ يَا أَرْضُ ابْلَعِي مَاءَكِ وَيَا سَمَاءُ أَقْلِعِي وَغِيضَ الْمَاءِ وَقُضِيَ الْأَمْرُ وَاسْتَوَتْ عَلَى الْجُودِيِّ وَقِيلَ بُعْدًا لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ (هود/۴۴)» گفته شد: ای زمین! آبت را فرو بر، و ای آسمان! بایست. آب فرو نشست و کار پایان پذیرفت و (کشتی) بر جودی پهلو گرفت و گفته شد که (رحمت خدا از) قوم ستمگر دور باد!»

۷-۳- اماکن جغرافیایی قرآن دارای اعجازهای علمی است: یعنی رازگویی علمی قرآن که در زمان نزول آیه کسی در مورد آن مکان از این اسرار اطلاع نداشته است بلکه مدتها بعد توسط دانشمندان کشف شده است. مانند مکان بابل در قرآن (بقره/۱۰۲) که مدتها سه نظریه در بین مفسران بیان می‌گردیده است و امروزه با توجه به علم جغرافیا و پیوند آن با باستان شناسی و انطباق آن با ویژگی‌های نام برده از این مکان در قرآن فهمیده می‌شود که مکان بابل در عراق کنونی می‌باشد و با الواح فراوانی از سحر که از این مکان یافت شده فهمیده می‌شود محل عمده ای برای سحر و جادو بوده است.

۷-۴- اماکن جغرافیایی قرآن به نظریه پردازی علمی می‌پردازد: اعجازهایی که هنوز علم تایید نموده اما رد نیز ننموده و دلیلی بر نفی آنها نداریم مانند این نظریه که در هر زمانی مردمی اهل همجنس بازی و لواط نظیر قوم لوط باشند، مکان آنها مشابه قوم لوط ((هود/۸۳-۸۲)) پس هنگامی که فرمان ما آمد، آن سرزمین را زیر و رو کردیم و بارانی از سنگ‌هایی از گل‌های لایه لایه بر آنها فرو ریختیم نزد پروردگارت نشاندار بودند، و این از ستمگران دور نیست) مورد اصابت چیزی شبیه به آتشفشان قرار خواهد گرفت، چنانکه شواهد این موضوع هم در طول تاریخ وجود دارد. این عذاب طبق یافته‌های علمی از طریق زلزله همراه با آتشفشان (یحیی، ۱۳۸۱: ۶۹-۷۳) و طبق اطلاعات جدیدتر اصابت شهاب سنگ به آن منطقه می‌باشد (شفقنا، ۱۴۰۰/۷/۲) در منطقه پمپی در ایتالیا نیز در سال ۷۹ میلادی اتفاق مشابهی رخ داده است و مردم این منطقه مشهور به همجنس‌بازی و لواط بوده‌اند و امروزه اجساد سنگ شده آنها زیر از چندین متر خاک و گدازه یافت میشود. (همان: ۷۶)

۸- تفسیر جغرافیایی اماکن قرآن کریم میتواند به چند روش انجام گیرد. این مقوله از مفاهیم زیر بدست آمده است:

۸-۱- تفسیر جغرافیایی ترتیبی: در این روش آیات از ابتدا تا انتهای قرآن با نگاه به اماکن جغرافیایی مورد تفسیر می‌باشد.

۸-۲- موضوعی: در این روش آیات قرآن با موضوعات مشخص و نگرش جغرافیایی به یک مکان تفسیر میشود که میتواند به صورت درون متنی (موضوع از قرآن) یا برون متنی (موضوع از خارج قرآن) باشد.

۸-۳- میان رشته ای: در هر کدام از موارد بالا تفسیر جغرافیایی می‌تواند با توجه به رشته‌های مرتبط و مسایل جدید علمی صورت گیرد، که در راستای رسیدن به هدف مذکور در این رابطه لازم است مراحل مقدماتی مرتبط با آن رشته طی شود. که به تطبیق و مقایسه دیدگاه دو مفسر یا دو دیدگاه در زمینه تفسیر جغرافیایی اماکن قرآن می‌پردازد.

۹- تفسیر جغرافیایی اماکن قرآن کریم برای جلوگیری از آسیب به شرایطی نیازمند است:

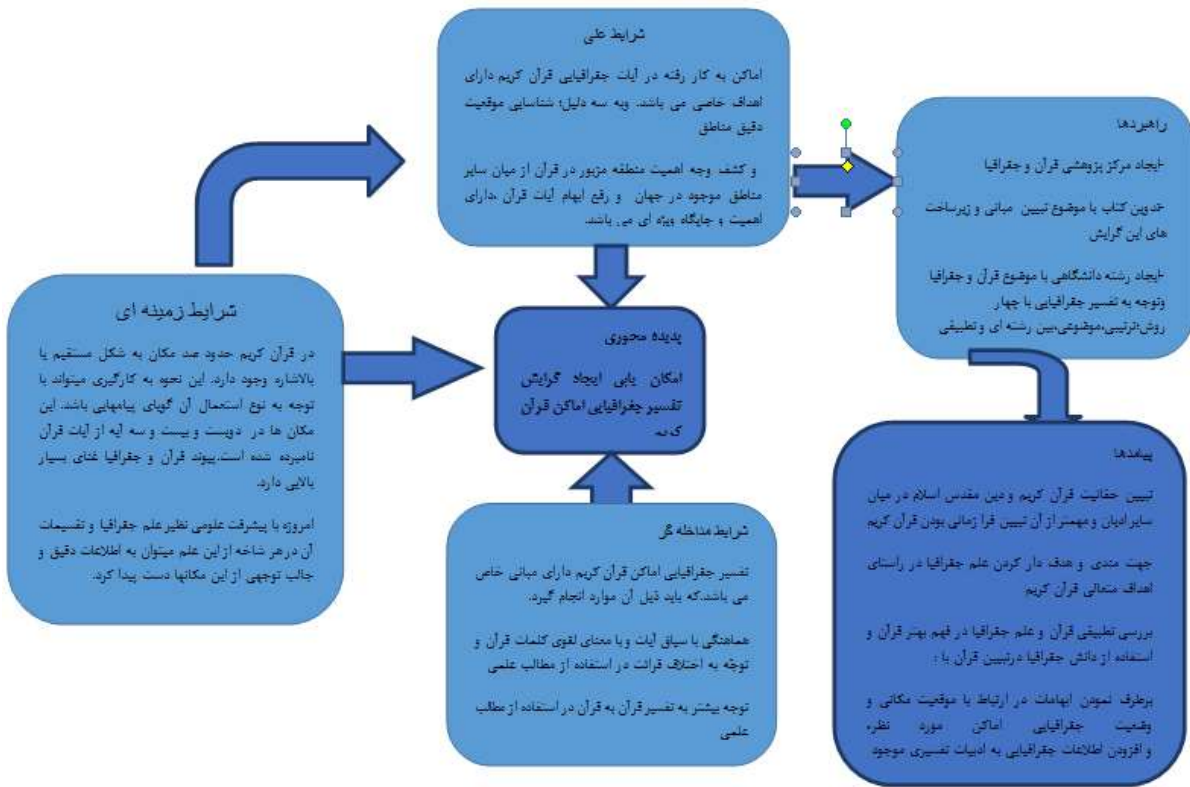
با وجود آنکه در حوزه تفسیر جغرافیایی شاهد آثار تخصصی زیادی نیستیم اما لازم است به مواردی در قرآن توجه گردد تا این گرایش تفسیری به شکل صحیح تری مورد استفاده قرار گیرد. که شامل هماهنگی با سیاق آیات و با معنای لغوی کلمات قرآن و هماهنگی مطالب علمی با ظاهر آیه و توجه به اختلاف قرائت در استفاده از مطالب علمی و توجه بیشتر به تفسیر قرآن به قرآن در استفاده از مطالب علمی (طباطبائی، ۱۴۱۷ق؛ ۲۸۸/۵؛ امین طباطبائی، ۱۳۹۳)

نتیجه گیری: یکی از مسایلی که اهمیت آن امروز، بیش از گذشته احساس می شود، توجه به گرایشهای از قرآن است که با توجه به علوم روز باید تاسیس گردد، تفسیر جغرافیایی به عنوان یکی از گرایشهای تفسیر علمی از طریق استخدام علوم جغرافیایی نوین و از طریق مطالب اطمینان آور علمی که با ظاهر آیات قرآن موافق است به تفسیر علمی می پردازد و البته از هرگونه تاویل و تفسیر به رای پرهیز می شود و تنها به طور احتمالی از مقصود قرآن سخن گفته می شود. این مقاله با این فرضیه که پیوند عمیق قرآن و جغرافیا با غنای بسیار بالایی که دارد، آمادگی ایجاد یک زمینه تخصصی تفسیری را در این زمینه دارد، نگاشته شد و با بررسی دویست و بیست و سه آیه از آیات قرآن کریم که به اماکن جغرافیایی پرداخته است بر پایه نظریه زمینه‌ای داده محور بر اساس آیات قرآن و داده‌های دیگری از سایر اسناد جغرافیایی به تبیین زیرساخت‌های موجود و تدوین مبانی آن پرداخت. بنابراین در پاسخ به این مسأله اصلی که بسترهای شکل گیری تفسیر جغرافیایی چه می تواند باشد؟ باید گفت، پدیده امکان یابی تفسیر جغرافیایی اماکن قرآن کریم با این بستر که اماکن به کار رفته در آیات جغرافیایی قرآن کریم دارای اهداف خاصی می باشد و تفسیر جغرافیایی اماکن قرآن کریم به این دلیل که مکان نامبرده یا اشاره شده در آیات، موجب شناسایی موقعیت دقیق مناطق می گردد و نیز موجب کشف وجه اهمیت منطقه مزبور در قرآن از میان سایر مناطق موجود در جهان می گردد و عناصر جغرافیایی مناطق نامبرده بر رفع ابهام آیات قرآن تاثیر دارد، دارای اهمیت و جایگاه ویژه‌ای می باشد. ایجاد گردیده است. این نوع از امکان یابی با برقراری ارتباط منطقی بین پدیده محوری و فراهم شدن بسترهای لازم پیامدهای خوبی را در تبیین حقانیت قرآن کریم و دین مقدس اسلام در میان سایر ادیان دارد و مهمتر از آن موجب تبیین فرا زمانی بودن قرآن کریم و جهت مندی و هدف دار کردن علم جغرافیا در راستای اهداف متعالی قرآن کریم می گردد. شکل یک می تواند گویای بسترها، عوامل علی و شرایط مداخله گری باشد که بر روی این پدیده محوری اثر گذار می باشد. با این وجود برای دست یافتن به پیامدها، راهبردهای زیر نیز پیشنهاد می گردد:

- ایجاد مرکز پژوهشی قرآن و جغرافیا، تدوین کتاب با موضوع تبیین مبانی و زیرساخت های این گرایش و ایجاد رشته دانشگاهی با موضوع قرآن و جغرافیا و توجه به تفسیر جغرافیایی با چهار روش؛ ترتیبی، موضوعی، بین رشته ای و تطبیقی

سپاسگزاری: در پایان لازم است از تمام اساتید گرانقدری که در تدوین این مقاله مساعدت و همراهی داشته‌اند تشکر فراوان نمایم از آقای دکتر احمدیان و دکتر محمد علی اسدی در گرایش جغرافیا که از اساتید پیشرو در حوزه جغرافیای قرآن هستند و آقای دکتر رضایی اصفهانی در گرایش تفسیر و مباحث میان رشته ای قرآن کریم و آقای دکتر بی آزار شیرازی که بی دریغ همراهی نمودند، کمال تشکر را دارم.

شکل ۱- الگوی نظریه زمینه ای تفسیر جغرافیایی اماکن قرآن کریم

پیوست ها

پیوست ۱- نقشه شماره ۱-سه موقعیت احتمالی مطرح شده برای بابل در قرآن (تهیه شده از Google .erthe).

پیوست ۲- نقشه شماره ۲ محل قله ماسیس از کوههای آرارات . و جودی در ترکیه تهیه شده از Google .erthe).

پیوست ۳- نقشه شماره ۳ نشان دادن موقعیت «حجر» بین دو منطقه حجاز و تبوک یا حجاز و شام - تهیه شده از google earth

پیوست ۴- موقعیت طور سینا بین مصر و ایله. تهیه شده از google.earth

منابع و ماخذ

۱. طباطبایی امین، طاهره، افسر دیر، ۱۳۹۳، جایگاه مطالعات جغرافیایی در آراء تفسیری علامه طباطبائی (ره)، مجله سراج ش. ۱۶.

۲. طباطبایی امین، طاهره، احمدیان، محمد علی، ۱۴۳۴، آراء مختلفه حول نظره القرآن الکریم للعوامل الجغرافیه فی القصص، مجله دراسات فی العلوم الانسانیه دوره ۱۹
۳. ابن بطوطه، شمس الدین، ۱۳۷۶، رحله ابن بطوطه (تحفه النظار فی غرائب الامصار و عجائب الاسفار)، تهران، آگه.
۴. احمدیان، محمد علی، ۱۳۷۶، «جغرافیای تاریخی چیست؟»، مجله علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد، ش ۳ و ۴.
۵. باقرزاده فلاح علی، احمدیان محمد علی، دلبری شهربانو، اسدیگی اردشیر، ۱۳۹۷، اهمیت توجه به جغرافیا در تحلیل رویدادهای تاریخی قرآن کریم؛ مطالعه موردی: موقعیت جغرافیایی مدین شعیب، نشریه تاریخ و فرهنگ، دوره ۵۰ شماره: ۲ (پیاپی ۱۰۱)
۶. بحرانی، هاشم بن سلیمان، ۱۴۱۶ ق، البرهان فی تفسیر القرآن، بنیاد بعثت، تهران.
۷. براندن، و ن دن، ۱۳۸۷، باستان شناسی قوم نمود، ت. سید محمد حسین مرعشی، تهران، نگاه معاصر.
۸. بی آزار شیرازی، عبد الکریم، ۱۳۸۰، معاصر، باستان شناسی و جغرافیای تاریخی قصص قرآن، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی.
۹. بهمنش، احمد، ۱۳۸۵، تاریخ ملل قدیم آسیای غربی، تهران، انتشارات دانشگاه.
۱۰. حموی بغدادی، یاقوت، ۱۳۸۳ ش، معجم البلدان، تهران، سازمان میراث فرهنگی کشور.
۱۱. خاتمی سیدجواد، خاتمی سیده سمیه، ۱۳۹۰، بررسی اهمیت جغرافیایی سرزمین احقاف در قرآن، مطالعات جغرافیایی مناطق خشک ۱۳۹۰ دوره ۲: شماره ۵.
۱۲. رضایی اصفهانی، محمد علی، ۱۳۹۸، منطق تفسیر قرآن (قرآن و علوم تجربی و انسانی)، انتشارات بین المللی جامعه المصطفی، قم.
۱۳. ژورژ رو، ۱۳۶۹، بین النهرین باستان، ت. عبد الرضا هوشنگ مهدوی، تهران، شرکت سهامی خاص نشر آبی.
۱۴. سیوطی، عبدالرحمن بن ابی بکر، ۱۴۰۴ ق، الدر المنثور فی تفسیر المأثور، قم، کتابخانه آیه الله مرعشی نجفی.
۱۵. شکویی، حسین، ۱۳۸۷، فلسفه جغرافیا، تهران، دانشگاه پیام نور.
۱۶. طباطبایی، سید محمد حسین، ۱۴۱۷ ق، میزان فی تفسیر القرآن، قم، دفتر انتشارات اسلامی حوزه علمیه.
۱۷. عرب، محمد حسن، ۱۳۸۸ ش، معاصر، دانشنامه اماکن جغرافیایی در قرآن، تهران، فرهنگ مکتوب.
۱۸. عروسی حویزی، عبد علی بن جمعه، ۱۴۱۵ ق، تفسیر نور الثقلین، قم، انتشارات اسماعیلیان.
۱۹. ناصری، پیری، سهیلا و صدیقه (۱۳۶۹) مقاله تنوری زمینه ای: روشی برای مطالعه علمی و عملی توسعه و تغییر اجتماعی، مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران، ۴/ ۷-۱۲۰
۲۰. نیکی، جعفر و پوران دخت حسین زاده، ۱۳۸۳، معاصر، بابل (شهر زیبای مازندران). تهران، سالمی.
۲۱. ویل دورانت، ۱۳۷۸ ش، تاریخ تمدن، تهران، انتشارات علمی و فرهنگی.
۲۲. هاکس، جیمز، ۱۳۷۷ ش، قاموس کتاب مقدس، تهران، انتشارات اساطیر.
۲۳. یحیی، هارون، ش ۱۳۸۲، اقوام هلاک شده، مژگان دستوری، شرکت انتشارات کیهان، تهران.
24. Straus, A. & Corbin, J. (2008). Basics of Qualitative Research: techniques and Procedures for Developing Grounded Theory, Third Edition, Los Angeles: Sage Publications.
25. Mohammadpour, A, Rezaei, M (2008) Semantic Understanding the Consequences of the Entry into the Region of Orman of the Kurdistan of Iran in the Field of Research, Iranian Journal of Sociology, Vol. 9, No. 1 & 2 [Persian]
26. Encyclopeda Britannica, 1961, Vol. 5: P: 61
27. MA , Rev. Notes on the Geology of Sinai January 1866 Quarterly Journal of the Geological Society, 22, 491-493
28. <https://fa.shafaqna.com/news/1230770> قرآن قوم در عذاب لوط با عذاب این قوم در قرآن
29. مقاله «آارات» به روز رسانی ۲۰۱۴ <http://www.noahs.ark.search.com/resources/mt-ararat/>
30. مقاله «ایران» ۲۰۱۴ آپدیت- <http://www.noahsarksearch.com/resources/iran/>
31. اسمیت، ویلیام، "سینا". واژه نامه کتاب <http://www.biblestudytools.com/dictionaries/smiths-bible-dictionary/sina-i.html> مقدس اسمیت. ۱۹۰۱.
32. دایره المعارف جدید جهانی مقاله «شبه جزیره سینا» به روز http://www.newworldencyclopedia.org/entry/Sinai_Peninsula آوری ۲۱ سپتامبر ۲۰۱۵
33. مقاله شبه جزیره سینا-۲۰۰۳ <http://www.planetdivers.eu/Dahab/Weather-and-Climature-of-Sina>
34. <http://hamshahrionline.ir/details/151504> مقاله زیتون به روز آوری ۱۷ ژانویه ۲۰۱۶. <https://fa.wikipedia.org/wiki> روزنامه همشهری، ۱۱/۱/۱۳۹۴).

Sources and references

1. Tabatabai Amin, Tahera, Afsar Dir, 2013, the position of geographical studies in the interpretive opinions of Allama Tabatabai (RA), Siraj Magazine, No. 16
2. Tabatabaei Amin, Tahera, Ahmadian, Muhammad Ali, 2012, different opinions about the view of Al-Qur'an al-Karim for the factors of geography in Al-Qasas, Journal of Studies in Humanities, 19th period

3. Ibn Battuta, Shams al-Din, 1997, *Rahleh Ibn Battuta (The masterpiece of al-Nazar in the wonders of al-Masr and the wonders of al-Asfar)*, Tehran, Age.
4. Ahmadian, Mohammad Ali, 1997, "What is historical geography?", *Journal of Humanities*, Ferdowsi University of Mashhad. No. 3 and 4..
5. Bahrani, Hashem bin Suleiman, 1995., *Al-Burhan fi Tafsir al-Qur'an*, Ba'ath Foundation, Tehran.
6. Branden, Van den, 2007, *Archeology of Thamud tribe*, T. Seyyed Mohammad Hossein Marashi, Tehran, contemporary view.
7. Beizar Shirazi, Abdul Karim, 2001, *Contemporary, Archeology and Historical Geography of Qur'anic Stories*, Tehran, Islamic Culture Publishing Office.
8. Bahmanesh, Ahmad, 2006, *History of Ancient Nations of Western Asia*, Tehran, University Press.
9. Hamvi Baghdadi, Yaqt, 2004, *Majem El-Boland*, Tehran, Iran's Cultural Heritage Organization.
10. Rezaei Esfahani, Muhammad Ali, 2018, *Logic of Qur'an Interpretation 5 (Quran and Experimental and Human Sciences)*, Al-Mustafi Society International Publications, Qom.
11. George Rou, 1990, *Ancient Mesopotamia*, T. Abdul-Reza Hosheg Mahdavi, Tehran, Abi Publishing Company.
12. Siyuti, Abd al-Rahman bin Abi Bakr, 1404 A.H., *Al-Dur Al-Munthor in Tafsir al-Mathur*, Qom, Ayatollah Marashi Library of Najafi.
13. Shakoui, Hossein .2008, *Philosophy of Geography*, Payam Noor University, Tehran.
14. Tabatabayi, Seyyed Muhammad Hossein, 1983., *Al-Mizan fi Tafsir al-Qur'an*, Qom, Islamic Publications Office of the Seminary.
15. Arab, Mohammad Hassan, 2009, contemporary, *Encyclopedia of Geographical Places in the Qur'an*, Tehran, written culture.
16. Hawizi's wedding, Abdul Ali bin Juma 1994, *Tafsir Noor al-Saqlain*, Qom, Ismailian Publications.
17. Naseri, Peiri, Soheila and Sediqeh (2019) Contextual theory article: A method for scientific and practical study of development and social change, *Iranian Journal of Social Development Studies*, 120-7-4
18. Niaki, Jafar and Purandekht Hosseinzadeh, 2013, contemporary, *Babol (the beautiful city of Mazandaran)*. Salemi, Tehran.
19. Will Durant, 1999, *History of Civilization*, Tehran, Scientific and Cultural Publications.
20. Hawks, James, 1998, *Bible Dictionary*, Tehran, Asatir Publishing House.
21. Yahya, Haroun, 2003, *Aqvam Halakshede*, T. Mozghan Tasori, Kayhan Publishing Company, Tehran.
22. Strauss, A. & Corbin, J. (2008). *Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory*, Third Edition, Los Angeles: Sage Publications.
23. Mohammadpour, A, Rezaei, M (2008) Semantic Understanding the Consequences of the Entry into the Region of Orman of the Kurdistan of Iran in the Field of Research, *Iranian Journal of Sociology*, Vol. 9, No. 1 & 2
24. *Encyclopedia Britannica*, 1961, Vol. 5: P: 61
25. MA, Rev. Notes on the Geology of Sinai doi: 10.1144/GSL.JGS.1866.022.01-02.38 January 1866 *Quarterly Journal of the Geological Society*, 22, 491-493
26. <https://fa.shafaqna.com/news/1230770>, 2021 Comparison of new scientific findings about the punishment of Lot's people with the punishment of this people in the Qur'an
27. [http://www.noahsarksearch.com/resources/mt-ararat/article "Ararat"](http://www.noahsarksearch.com/resources/mt-ararat/article%20Ararat) updated 2014
28. [http://www.noahsarksearch.com/resources/iran/article "Iran"](http://www.noahsarksearch.com/resources/iran/article%20Iran) 2014 update-
29. <http://www.biblestudytools.com/dictionaries/smiths-bible-dictionary/sina-i.html> Smith, William, "Sina", "Smith's Bible Dictionary".. 1901.
30. http://www.newworldencyclopedia.org/entry/Sinai_Peninsula New World Encyclopedia article "Sinai Peninsula" updated September 21, 2015
31. <http://www.planetdivers.eu/Dahab/Weather-and-Climate-of-Sina> Sinai Peninsula-2003 article
33. [https://fa.wikipedia.org/wiki Olive](https://fa.wikipedia.org/wiki/Olive) article updated on January 17, 2016.) Olive consumption quickly from Egypt <http://hamshahronline.ir/details/151504> Hamshahri newspaper, 11/11/2014
- 34-Bagherzadeh Fallah Ali Ahmadian Mohammad Ali The charm of Shahrabano | Asadbeigi Ardeshir, the importance of paying attention to geography in the analysis of the historical events of the Holy Quran; Case study: The geographical location of Madin Shoab, *Journal: Tarikh and Farhang*, 2017, period 50, number: 2 (101 consecutive
- 35-Khatami Seyedjavad Khatami Seyedah Sumiyeh, investigation of the geographical importance of Ahqaf land in the Qur'an, *geographical studies of dry regions*, 2010, period: 2, number: 5